

Sygn. akt VII U 4406/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2022r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 czerwca 2022 roku w Warszawie

sprawy W. M.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania W. M.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

z dnia 26 czerwca 2017r., nr ewid. (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że wysokość policyjnej emerytury W. M. od dnia 1 października 2017 roku ustala w wysokości obowiązującej do dnia 30 września 2017 roku, tj. z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

UZASADNIENIE

W. M. w dniu 20 lipca 2017r. złożył w Sądzie Okręgowym w Warszawie odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 czerwca 2017r., nr ewid. (...), w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej. Zaskarżonej decyzji zarzucił naruszenie:

- art. 2 Konstytucji RP, polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego świadczenia emerytalnego, jako naruszające zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, a także zasadę zaufania obywatela do państwa i tworzonych przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz, wynikającego z zasady demokratycznego państwa prawnego;

- art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego świadczenia emerytalnego, co stanowi nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie przysługującego prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego;

- art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w związku z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegające na naruszeniu godności, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa do poszanowania życia rodzinnego poprzez przyjęcie, że jego służba w okresie przed 31 lipca 1990r. stanowiła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, a tym samym arbitralne przypisanie - w akcie prawnym rangi ustawy - winy za działania

związane z naruszeniami praw człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej PRL oraz niektórzy funkcjonariusze organów bezpieczeństwa PRL, a do których nie przyczynił się w żaden sposób;

- art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na zastosowaniu represji bez wykazania winy indywidualnej, zastąpienie w tym zakresie władzy sądowniczej władzą ustawodawczą i odwróceniu w ten sposób zasad domniemania niewinności przez uznanie wszystkich funkcjonariuszy będących w służbie przed 31 lipca 1990r. za winnych działań zasługujących na penalizację;

- art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na arbitralnym naruszeniu osobistych praw majątkowych i prawa do poszanowania mienia, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, na skutek nieproporcjonalnego naruszenia prawa do zabezpieczenia społecznego, co stanowi przejaw nieuzasadnionej represji ekonomicznej.

Powołując się na wskazane zarzuty, ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 3.047,27 zł brutto, a 2.507,02 zł netto, jak również o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych (odwołanie z dnia 20 lipca 2017r., k. 3-8 a.s.).

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając swe stanowisko organ rentowy wskazał, że zgodnie z brzmieniem art. 15c ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999r., emerytura wynosi:

1. 0% podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
2. 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz 2-4.

Powołany przepis zawiera także obostrzenie zawarte w ust. 3, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z FUS, ogłoszonej przez Prezesa ZUS. Natomiast w odniesieniu do zasad ustalania wysokości policyjnej renty inwalidzkiej należy stosować art. 22a.

W dalszej części organ rentowy wyjaśnił, że zaskarżona decyzja została wydana zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c powyższej ustawy, w oparciu o informację o przebiegu służby ubezpieczonego nr (...), sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej w dniu 24 maja 2017r. Zgodnie z art. 13a ust. 5 powołanej ustawy z dnia 18 lutego 1994r., informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy. Informacja o przebiegu służby była tym samym wiążąca dla organu emerytalno-rentowego przy wydaniu przedmiotowej decyzji (odpowiedź na odwołanie z dnia 19 lipca 2018r., k. 43-46 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2019r., Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie na podstawie art. 44 k.p.c. (postanowienie z dnia 5 sierpnia 2019r., k. 64 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W. M. rozpoczął pracę w organach resortu spraw wewnętrznych w 1974r. Wówczas pracował na stanowisku inspektora w Komendzie Powiatowej Milicji Obywatelskiej w W.. W latach 1976-1980 pracował w Milicji Obywatelskiej W. P., po czym uczęszczał na studia do Wyższej Szkoły (...). W dniu 19 maja 1982 r. został odwołany z uczelni, a następnie przekazany do dyspozycji Komendanta Stołecznego Milicji Obywatelskiej z możliwością dalszego nauczania w trybie zdalnym. Następnie, zgodnie z rozkazem wydanym w dniu 8 czerwca 1982r. został mianowany na stanowisko Inspektora Wydziału V-2. W dniu 1 sierpnia 1984r. został zatrudniony jako Starszy Inspektor Wydziału V-2. Do jego zadań należała ochrona operacyjna obiektów związanych z rzemiosłem i usługami. Posiadał tajnych współpracowników oraz prowadził sprawy operacyjnego sprawdzenia w związku z ochranianymi obiektami. Został oceniony jako pracownik sumienny i samodzielny oraz wykazujący się dużym zaangażowaniem. Z dniem 16 lipca 1987r., z uwagi na powiązania rodzinne, został odwołany z pełnej funkcji i przeniesiony na stanowisko starszego inspektora w sekcji do walki z przestępstwami w transporcie i łączności wydziału do walki z przestępczością zorganizowaną (...) (przebieg służby, k. 51-53 akt MSW; rozkaz z dnia 8 czerwca 1982r., k. 55 akt MSW oraz opinie służbowe z dnia 7 listopada 1983r., z dnia 9 lipca 1984r. i z dnia 30 maja 1986r., k. 59, 60 i 68-69 akt MSW).

Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 1989r., nr ewid. (...), przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury milicyjnej od 1 lipca 1989r. w wysokości 132.450 zł (decyzja z dnia 13 października 1989r., k. 1-2 akt organu rentowego). Kolejną decyzją z dnia 27 lutego 2017r., nr ewid.: (...) organ rentowy dokonał waloryzacji przyznanego odwołującemu świadczenia od 1 marca 2017r., ustalając je na kwotę 3.047,27 zł (decyzja z dnia 27 lutego 2017r., k. 3 akt organu rentowego).

Pismem z dnia 24 maja 2017r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych stwierdził, iż W. M. w okresie od 19 maja 1982r. do 16 lipca 1987r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z dnia 24 maja 2017r., k. 4 akt organu rentowego).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 26 czerwca 2017r. decyzję nr ewid. (...), w której, stosując art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994r., ustalił wysokość emerytury policyjnej dla ubezpieczonego na kwotę 1.716,81 zł (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z dnia 26 czerwca 2017r., k. 7 akt organu rentowego).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz aktach służbowych ubezpieczonego dotyczących okresu jej służby w latach 1982-1987. Ich wiarygodności nie kwestionował zarówno ubezpieczony, jak i organ rentowy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów zostały uwzględnione podczas dokonywania ustaleń faktycznych.

Sąd pominął dowód z przesłuchania ubezpieczonego, biorąc pod uwagę obiektywne przeszkody, uniemożliwiające przeprowadzenie tego dowodu, na które W. M. wskazał w piśmie z dnia 25 września 2021r. (k. 93-94 a.s.) oraz z dnia 20 października 2021r. (k. 100 a.s.)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie W. M. podlegało uwzględnieniu.

Na wstępie podkreślić należy, że ubezpieczony kwestionował możliwość uznania, by służba, jaką pełnił w okresie od 19 maja 1982r. do 16 lipca 1987r., była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego. Podnosił przy tym szereg zarzutów sprzeczności zastosowanych przepisów art. 15c ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020r., poz. 723 ze zm.) - dalej jako ustawa zaopatrzeniowa - z normami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisami Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Powołane, zastosowane wobec ubezpieczonego, przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), zwanej dalej ustawą zmieniającą i jest to już druga regulacja powodująca obniżenie emerytur, a teraz także rent inwalidzkich osobom, które pełniły „służbę w organach bezpieczeństwa PRL”. Obecnie pojęcie to zastąpiono pojęciem „służby na rzecz państwa totalitarnego”, art. 15c wskazuje bowiem, że w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru - za każdy rok tej służby, a poza tym, emerytura nie podwyższa się zgodnie z treścią art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Jednocześnie ustawodawca wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy wspomnieć, że w rozwiązaniach, poprzedzających ustawę nowelizującą z dnia 16 grudnia 2016r., przyjętych wcześniej w ustawie z dnia 23 stycznia 2009r. (Dz. U. z 2009r., Nr 24, poz. 245) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990r. z 2,6% do 0,7%. Zarówno Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010r. (sygn. KP 6/09), jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013r. ((...), Lex nr 1324219) uznały wówczas, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie, a więc nie można skutecznie kwestionować ich konstytucyjności. W przywołanym orzeczeniu Trybunał Praw Człowieka podkreślił również, że rozpatrywał już sprawy, w których pojawiał się problem uprzywilejowanej pozycji w sferze praw emerytalnych członków elity komunistycznej i policji politycznej w krajach postkomunistycznych oraz potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być nieproporcjonalne. Rozważania jakie zostały poczynione przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka na gruncie poprzedniej „ustawy dekomunizacyjnej” będą pomocne także i przy ocenie niniejszej sprawy, właśnie z uwzględnieniem faktu, że mamy do czynienia z kolejnym swoistym rozliczaniem się z osobami arbitralnie uznanymi za służące państwu totalitarnemu.

W rozpatrywanej sprawie organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy wspomnianego art. 1 ustawy zmieniającej. W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944r. do 31 lipca 1990r. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydana na jej podstawie decyzja, zasadnie budzi wątpliwości odnośnie jej zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, czy zasadą proporcjonalności, z uwagi na jej wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa wprowadza w art. 13b oraz art. 15c odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury ubezpieczonego trudno jest uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury policyjnej miało charakter automatyczny, bez uwzględnienia faktycznie wykonywanych obowiązków, jak również pełnionej funkcji przez W. M.. Ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy zadziałała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego. Ponadto nie należy pomijać faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na ogólnych zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony wyżej przepis wskazuje, że ustawa zmieniająca wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W przedmiotowej sprawie Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby ubezpieczonego, sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej w dniu 24 maja 2017r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury policyjnej, a przecież ogranicza się on jedynie do stwierdzenia, że ubezpieczony pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej od dnia 19 maja 1982r. do 16 lipca 1987r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast, na jakiej dokładnie podstawie służba ubezpieczonego została tak zakwalifikowana. W tym kontekście Sąd Okręgowy zwraca uwagę na pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011r. (II UZP 10/11) – który w całości podziela – zgodnie z którym sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę.

W aktualnym stanie prawnym Sąd Najwyższy także wyraził swój pogląd. W sprawie o sygn. akt III UZP 1/20 podjął w składzie 7-osobowym uchwałę z dnia 16 września 2020r., w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Wprawdzie powołana uchwała zapadła w sprawie jednostkowej, ale pogląd prawny, jaki wyraził w niej Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy podziela. To z kolei oznacza, że w analizowanym przypadku stwierdzenie o pełnieniu przez odwołującego służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 19 maja 1982r. do 16 lipca 1987r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służby). Skoro sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby, to w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd jest zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności na podstawie długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944r. do 31 lipca 1990r., miejsca pełnienia służby, czy też zajmowanego stanowiska (§ 59 uchwały SN). Sąd Najwyższy w powołanej uchwale składu 7 sędziów zwrócił także uwagę na potrzebę sięgania do opinii służbowych funkcjonariuszy, uwzględniania ogólnych reguł dowodzenia: rozkładu ciężaru dowodu, dowodu prima facie, domniemań faktycznych, wynikających z informacji o przebiegu służby (§ 60 uchwały SN). Przy ocenie zasadności objęcia konkretnej osoby zakresem ustawy okolicznością, której nie można pominąć, jest również sam fakt weryfikacji w 1990r. (§ 92 uchwały SN).

Uwzględniając powołane poglądy, Sąd Okręgowy przeprowadził w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że w przypadku ubezpieczonego nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od dnia 19 maja 1982r. do dnia 16 lipca 1987r. jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zdaniem Sądu zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że ubezpieczony swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszał prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełnił jakiekolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Zgodnie z art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c ustawy zaopatrzeniowej – co stanowiło podstawę negatywnej kwalifikacji spornego okresu służby ubezpieczonej przez IPN – za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944r. do dnia 31 lipca 1990r. m.in. w służbach i jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i ich poprzedniczkach oraz odpowiednikach terenowych wypełniających zadania Służby Bezpieczeństwa. W świetle cytowanego wcześniej orzecznictwa okoliczność ta nie jest jednak wystarczająca do zakwalifikowania spornego okresu służby ubezpieczonego jako służby na rzecz państwa totalitarnego, ze skutkiem w postaci obniżenia przysługującej mu emerytury oraz renty inwalidzkiej, tym bardziej że dokumenty zgromadzone w aktach służby, nie zawierają precyzyjnych informacji dotyczących tego, na czym polegała wykonywana przez niego praca. Z treści opinii służbowych wynika jedynie to, że był pracownikiem zdyscyplinowanym, sumiennym i zaangażowanym.

W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy nie można stwierdzić, by służba W. M. koncentrowała się na realizacji zadań państwa niedemokratycznego, związanych z naruszeniem praw i wolności jednostek czy też określonych środowisk. Zgromadzony materiał dowodowy nie dostarcza informacji, jakoby odwołujący wykonywał czynności powszechnie uznane za niezgodne z prawem. Co prawda pracując w jednostkach MSW ubezpieczony zajmował się ochroną operacyjną obiektów związanych z rzemiosłem i usługami, a także brał udział w rozmowach operacyjnych oraz współpracował z TW, tym niemniej w aktach jego służby nie ma jakiegokolwiek wzmianki, by sam służył w formacjach zbrojnych i dokonywał czynów godzących w prawa i wolności poszczególnych jednostek czy też środowisk. Sąd zatem nie stwierdził, by właściwe było zakwalifikowanie jego służby w analizowanym okresie jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zdaniem Sądu, odwołujący swoimi działaniami nie godził w dobro innych jednostek.

Poza wskazanymi okolicznościami, zaakcentowania wymaga również i to, że zgodnie z zasadą kontradiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane

wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1982-1987. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującego oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie, w ocenie Sądu, w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez ubezpieczonego na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku ubezpieczonego przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016r. nie mogły mieć zastosowania. Biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej działalności W. M., to zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1982-1987, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, jest bezpodstawny. Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w sposób określony w sentencji wyroku.